

การดูแลลูกช้างกำพร้า

น.สพ.สิทธิเดช มหาสาวังกุล

ลูกช้างน้ำหนักแรกคลอดประมาณ 80-100 กิโลกรัม สูงประมาณ 80-90 เซนติเมตร
ดูดซีมนมน้ำเหลือง (colostrum) ได้ดีในช่วงเวลา 48 ชั่วโมงหลังคลอดเท่านั้น เริ่มกินอาหารหยาบได้ตั้งแต่อายุ 3-6 เดือน โดยในช่วงนี้ลูกช้างจะกินอุจจาระของช้างที่โตเต็มวัยเพื่อเป็นการเพิ่มปริมาณจุลินทรีย์ที่ช่วยย่อยและหมักอาหาร และหย่านมเมื่ออายุ 2-3 ปี กรณีที่ลูกช้างไม่ได้กินนมน้ำเหลือง (colostrums) จะมีปัญหามาก คือลูกช้างจะไม่ภูมิคุ้มกันโรคและมักจะเกิด ลำไส้อักเสบอย่างรุนแรงทำให้ลูกช้างถึงตายได้ อาจช่วยลูกช้างได้โดยการรีดนมจากช้างตัวอื่นมาให้กินหรือเอาเลือดจากแม่ช้างตัวอื่นฉีดเข้าใต้ผิวหนัง

อาหารลูกช้าง

1. อาหารลูกช้างกำพร้าแรกเกิดถึง 3 เดือน
2. อาหารลูกช้างกำพร้าเมื่ออายุ 3 – 6 เดือน
3. อาหารลูกช้างกำพร้าเมื่ออายุ 6 – 18 เดือน
4. อาหารลูกช้างกำพร้าเมื่ออายุ 18 – 36 เดือน

การเลี้ยงลูกช้างกำพร้าทำได้ยากและมักเกิดปัญหาเกี่ยวกับภาวะโภชนาการของลูกช้าง ลูกช้างมักเสียชีวิตด้วยสาเหตุสำคัญคือ ท้องเสีย สุขภาพทรุดโทรม อิเล็กโทรไลต์ที่ไม่สมดุล และติดเชื้อแทรกซ้อน จากการศึกษาพบว่าในน้ำนมช้างมีส่วนประกอบที่ใกล้เคียงกับน้ำนมของคน

1. อาหารลูกช้างกำพร้าแรกเกิดถึง 3 เดือน

รีดนมน้ำเหลืองจากแม่มาบ้วนให้ลูกกินภายใน 48 ชม. หลังจากช้างเกิด

หาช้างแม่ลูกอ่อนที่มีอายุใกล้เคียงกันเป็นแม่นม

ถ้าไม่สามารถหานมจากแม่ช้างได้ จะต้องหานมจากที่อื่นมาแทน

สูตรอาหารที่แนะนำสำหรับลูกช้างกำพร้า

1. นมผงสำหรับเลี้ยงทารก (Enfalac A ⁺)	1	กิโลกรัม
2. ปลายข้าว	0.5	กิโลกรัม
3. กัลยน้ำว่าสุกบด	2	หวี
4. แคลเซียมเม็ดบดละเอียด	10	เม็ด
5. น้ำสะอาดต้มสุก	8	ลิตร

* สูตรนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามดุลยพินิจของสัตวแพทย์

การผสมนม

- เน้นเรื่องความสะดวก เพราะลูกช้างอาจท้องร่วงและเสียชีวิตได้ง่าย
- ความญจะต้องอยู่กับลูกช้างตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน

วิธีการให้นมลูกช้าง

สายยางต่อกับขวดนมโดยให้มีความยาวมากพอที่จะสอดเข้าไปถึงโคนลิ้นตรงกระพุ้งคอได้ ลูกช้างเล็กแนะนำให้ป้อนทุก 2-3 ชั่วโมง หากลูกช้างแสดงอาการท้องเสียต้องหยุดให้นมทันที นอกจากนี้ลูกช้างที่คนนำมาเลี้ยงอาจเกิดปัญหากระดูกบางกว่าปกติซึ่งแสดงถึงภาวะ nutritional secondary hyperparathyroidism เพื่อรักษาสมดุลของแคลเซียมในกระแสเลือด ฉะนั้นความเข้มข้นของแคลเซียมและฟอสฟอรัสในกระแสเลือดของลูกช้างจึงอยู่ในช่วงเดียวกับลูกช้างที่ปกติ

2. อาหารลูกช้างกำพร้าวัดเมื่ออายุ 3-6 เดือน

- เริ่มหัดให้ลูกช้างกินอาหารแข็ง โดยเริ่มให้กินข้าวต้ม

ถ้าลูกช้างถ่ายเหลวหรือท้องเดินให้เพิ่มข้าวต้ม ลดหรืองดนม แต่ถ้าลูกช้างท้องอืดหรือท้องผูก ให้ลดข้าวต้ม แต่ให้เพิ่มนม

อาหารลูกช้างอายุ 3 – 6 เดือนมีส่วนผสมดังนี้

- ปลาช่อนแช่แข็ง 1 ถ้วย
- กลัวย่น้ำจืดสุก 5 ลูก
- น้ำสะอาด 3 ลิตร
- เกลือเล็กน้อย

3. อาหารลูกช้างกำพร้าวัดเมื่ออายุ 6 – 18 เดือน

- เมื่อลูกช้างอายุได้ 6 เดือน ต้องหาหญ้าใหม่จากช้างที่โตแล้วและมีสุขภาพสมบูรณ์มาให้ลูกช้างกินทุกวัน วันละก้อนขนาดกำปั้นพร้อมกับการหาหญ้าขน หรือหญ้าอ่อนมาป้อนให้ลูกช้างหัดกิน และค่อยๆเพิ่มอาหารประเภทหญ้าให้มากขึ้น

4. อาหารลูกช้างกำพร้าวัดเมื่ออายุ 18 – 36 เดือน

งดนม และข้าวต้มได้ สามารถให้อาหารจำพวก

- หลู้ต่างๆ รวมทั้งใบไม้ และหน่อไม้
- ก้านมะพร้าว ต้น และใบต้นเต้าร้าง
- ต้นกล้วยสับเป็นท่อนสั้นๆ
- กล้วยน้ำว้าสุก อ้อย
- ผักข้าวโพดดิบ

ข้อควรระวังในการให้อาหาร

1. อาหารทุกชนิดที่ให้ลูกช้างกินเป็นครั้งแรกรั้น ต้องให้กินทีละน้อยก่อนและต้องสังเกตว่าย่อยดีหรือไม่ (สังเกตจากมูลของลูกช้าง)
2. อาหารทุกชนิดที่ให้ลูกช้างกินต้องสับหรือหั่นให้เป็นท่อนสั้น ๆ ทุกครั้งก่อนที่จะให้ลูกช้างกิน
3. อาหารทุกชนิดที่ให้ลูกช้างกินนั้นจะต้องแน่ใจว่าสด สะอาด ไม่มีวัฏุมีพิษ หรือสารเคมีปนเปื้อน
  - การให้อาหารลูกช้างต้องเน้นเรื่องความสะอาด
  - ไม่ควรผสมน้ำตาลทรายในนม เพราะอาจทำให้ลูกช้างท้องเดินได้
  - ควรให้ลูกช้างกินวิตามินรวมกับแคลเซียมเม็ดทุกวัน
  - การให้อาหารลูกช้างควรให้น้อยๆ แต่บ่อยครั้ง
  - โดยคนเลี้ยงหรือควาญควรอยู่กับลูกช้างตลอดเวลา
  - ใช้ห้วนนมเทียมต่อเข้ากับขวดนม หรือใช้สายยางต่อกับขวดนม
  - สายยางนั้นควรมีความยาวมากพอที่จะสอดไปถึงโคนลิ้น
  - ความถี่ในการป้อนนมควรป้อนทุก 2 – 3 ชั่วโมง
  - การให้อาหารควรเป็นช่วงเวลาเดียวกันทุกวัน
  - ใช้คนเลี้ยงเพียงคนเดียว เนื่องจากลูกช้างจะติดคนง่ายมาก

